

Emlékezés Krúdy Gyulára

Huszonöt évvel ezelőtt, 1933. május 12-én halt meg Krúdy Gyula, Ady Endre barátja, századunk első harmadának nagyszerű elbeszélőművésze, a magyar Turgenyev. A negyedszázados évforduló alkalmából Budapesten felállították mellszobrát és emléktáblával jelölték meg óbudai lakását, amelyben elhunyt. Emlékezésül a jeles íróra, részleteket közlünk leányának, Krúdy Zsuzsának készülő könyvéből.

★

Krúdy az 1910-es években válik országos híró, elismert íróvá. A Szindbád-novellák és a vörös postakocsi megjelenése sikert-sikerre halmoz. Ettől kezdve emlegetik kedves hőse után, Szindbád néven. Ez a név pedig haláláig hú marad hozzá.

A vörös postakocsi megírására Kiss József, A Hét főszerkesztője biztatta, s hogy még nagyobb kedvet csináljon neki, megígérte, hogy 100 koronát ad érte folytatásokként. (Száz koronát akkoriban egy egész könyvecskéért fizetett a Magyar Könyvtár.) Szavát állta is, bár ez a tiszteletdíj valóban óriási összeg volt akkoriban. A regényt aránylag rövid idő alatt írta meg. (Ez időtájt vált szokásává, hogy mielőtt írni kezdett, iniciálékhoz hasonló betűket rajzolgatott. Addig-addig, míg „mint egy motor, bemelegedett”. Ettől kezdve szélesebben száguldott a tolla.)

A vörös postakocsit 1913 vízkerezst napján kezdi közölni A Hét. Előljáróban Szindbád nyílt levelet intéz Kiss Józsefhez, melyet így kezd: „Kedves Szerkesztő úr, Ön azt kérdezi tőlem, mi lesz regényem témája, amelyet A Hétnek írok? Minden, ami nekem kedves és minden, amit eddig meg nem írtam, mert nem írhattam: dolgok, amelyek évtizedek óta élnek bennem, de írni róluk a körülmények, eleven emberek és még nyitott sebek miatt nem volt illendő...”

Kiss József igényes, skrupulózus szerkesztő. (Sokat kellett szaladgálnia, amíg a lapja fenntartásához szükséges pénzt előteremtette.) „Hiú volt, mint egy el nem ismert fűzfapoéta és bölcs, mint egy öreg rabbinus.” Verseit gonddal cizellálta, s titokban, álnéven rémregényeket írt. Szívóssága, munkakedve még öreg korában is töretlen volt. Igyekezett mindig modern, divatos lenni. „Elfelejtette gyengeségét, öregségét, betegségét, ha költői mivolta került szóba.” Lenézte az álfírókat, s nagyra tartotta hivatását. „A Hét” két évtizeden keresztül újszerű, merész, népszerű. A legtöbb fiatal író munkatársa lesz. Így Heltai Jenő, Ambrus Zoltán, Ignótus, Cholnoky Viktor, Makai Emil, Lakatos László stb. Krúdy

nagyrabecsüli Kiss Józsefet, aki egyik legemberségesebb, leggavallérosabb szerkesztője. A vörös postakocsinak igen nagy sikere volt. Számos újság foglalkozott vele. Ady így ír róla: „a könnyes, drága, gyönyörű könyv, így, ahogy írta, aki írta, fölséges vallomás”.

★

1930. május 28-án érkezünk Óbudára, új otthonunkba. Szegényes holmink zömét a Közmunkák Tanácsától kölcsönkapott bútorok képezték. Lakásunk a III. ker., Templom utca 15. is az ő tulajdonukban volt. (Ezt a kopott házat, a környezőkkel együtt, a majdan felépülő óbudai híd kedvéért vették meg, azzal a szándékkal, ha az építkezés úgy kívánja, — lerombolják.)

A környezet, a szűk, köves udvar rettenetes sivárnak hatott, a mesebelien szép Sziget után. A három szobából kettő az udvarra, egy az utcára nézett. Ez lett apámé. A parányi, sötét fürdőszobában ócska, horpadt bádógák szomorkodott, valóságos istencsapó a szigeti gyógyfürdő után. (A megszokott fákat, bokrokat, virágokat anyám hamarosan néhány muskátlival, leánderrel igyekezett pótolni.)

Valamennyien tudtuk, hogy más lehetőségünk nincsen, ennek a megoldásnak is örülnünk kell. Krúdy így ír erről: „Szindbád olyanformán vetődött az óbudai partra (a ha-

jógyári sziget környékén), mint egy hajótörött, akinek nem volt válogatnivalója a menekülés módjában. Ott szállott partra, ahol lehetett: akár csak egy sekélyes, reménytelen parton is, ahol elhasznált, pléh kályhacsövek... hasznavehetetlen tárgyak között hasznatalannak érezte már önmagát is... ő... „vadevezős” volt egész életében, így senkinek a pártfogására nem számíthatott, mikor érzése szerint ösztelört bordákkal, a pokoli látományoktól elgyávult lélekkel, csak éppen egy paraszthajszálon függő szívvel, nehézkes testtel... a hajótöréstől megmentette pusztá életét és annak is örült, hogy még egy saru van a lábán.”

★

Halála előtti napon, május 11-én, megkapja az utolsó arculcspapát az élettől.

Antal István sajtófőnök hívatja magához. Apám és néhányan írtak egy akkor induló prágai magyar lapba. Neki a Verseny a holdvilággal című írása jelent meg ott. Antal közli vele, hogy a „magyar kormány ezt a tettét „hazafiatlan cselekedetnek minősíti”. Gyula helyettem a szemtanúja, hogy édesapám a sajtófőnök szobájából paprikapirosan, a végtelenségig felindulva, köszönés nélkül rohant ki. Órákig alig lehetett megnyugtatni. Délután került haza és rögtön lefeküdt, hogy soha többé ne keljen fel.